

The background features a dark red silhouette of the map of Poland. Overlaid on this map are several white icons of people carrying suitcases, representing emigrants. The icons are scattered across the map, with some appearing larger and more prominent than others. The overall aesthetic is clean and symbolic, focusing on the theme of migration.

Historyczne i współczesne uwarunkowania polskiej emigracji

Tomasz A. Winiarczyk

emigracja

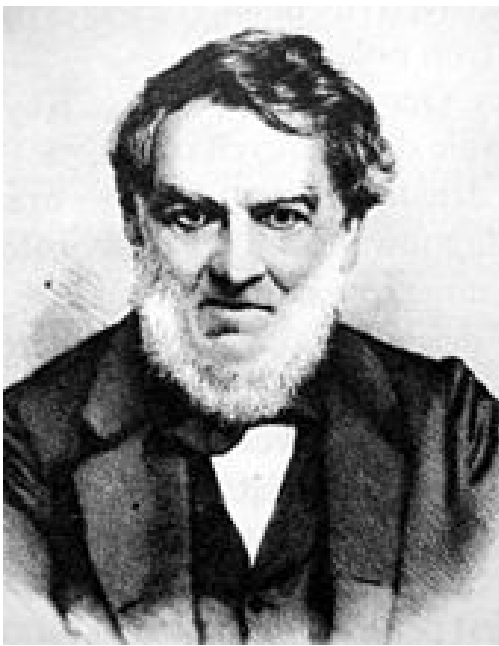
- ❑ wyjazd za granicę na pobyt czasowy lub w celu zamieszkania na stałe
- ❑ może mieć charakter dobrowolny lub przymusowy
- ❑ przyczyny mogą być polityczne, gospodarcze, religijne lub naukowe

po upadku Rzeczypospolitej

- ❑ po konfederacji barskiej i I rozbiore emigracja głównie do Turcji, Szwajcarii i Francji
- ❑ po upadku insurekcji kościuszkowskiej i III rozbiore emigracja głównie do Francji i Włoszech
 - emigracja rozbita na 2 polityczne ugrupowania:
 - umiarkowaną Agencję (F. Barss i J. Wybicki)
 - radykalną Deputację Polską (F. K. Dmochowski, J. Dembowski, ksiądz J. Mejer)
- ❑ 1797 gen. J.H. Dąbrowski organizuje Legiony polskie we Włoszech (w porozumieniu z Agencją)
- ❑ żołnierze Legionów po Napoleonie wracali do kraju, zostawali we Francji; zostawali gdzie walczyli, np. Haiti

Wielka Emigracja

- emigracja po powstaniu listopadowym
- do 1837 kolejno opuściło kraj ok. 7 tys. osób
- główne ugrupowania polityczne na emigracji:
 - we Francji Hotel Lambert i Towarzystwo Demokratyczne Polskie
 - w Wielkiej Brytanii Lud Polski
- intensywna działalność w celu pozyskania dla sprawy polskiej sił rewolucyjnych, opinii publicznej lub rządów w Europie Zachodniej, wpływanie na ruch spiskowy w kraju

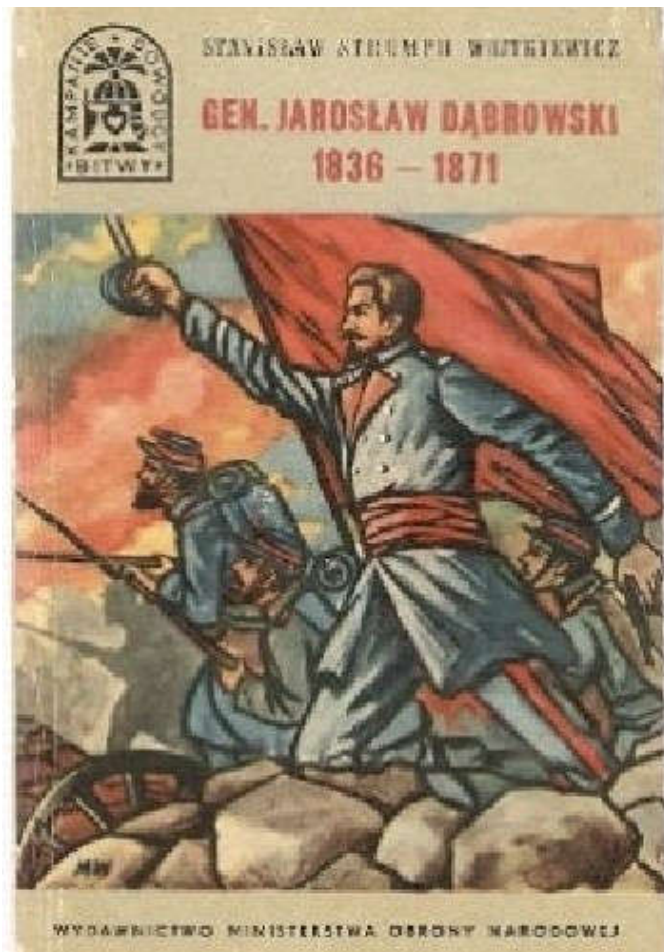
Jan Józef
Baranowski,
wynalazca
semafora,
kasownika do
biletów,
gazomierza

Adam Mickiewicz we wrześniu 1855 – podczas wojny krymskiej, po śmierci żony i zostawieniu małoletnich dzieci – wyjechał do Stambułu, aby tworzyć oddziały polskie (Legion Polski), a także złożony z Żydów, pod nazwą Legion Żydowski, do walki z carską Rosją.

emigracja po powstaniu styczniowym 1864 r.

- ❑ na emigracji znalazło się do 10 tys. uczestników powstania, głównie we Francji, Turcji, Szwajcarii; mniejsze grupy w Wielkiej Brytanii, północnych Niemczech, we Włoszech, Belgii oraz w Stanach Zjedn. (odegrały tam później dużą rolę w organizowaniu się polskiego wychodźstwa zarobkowego u schyłku XIX w.)
- ❑ istotna rola w Komunie Paryskiej (gen. J. Dąbrowski i gen. W. Wróblewski)

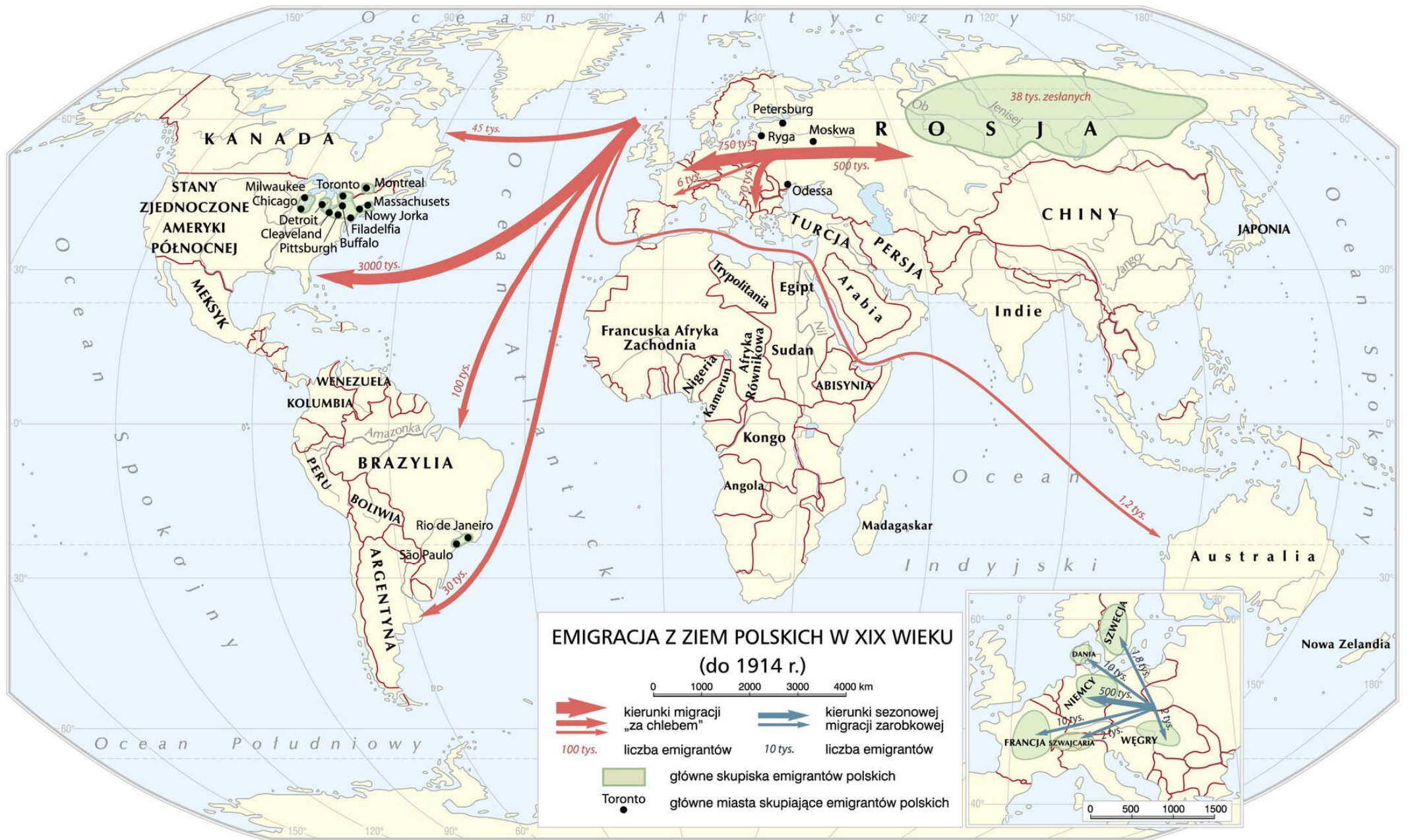

Ralph Modjeski

emigracje zarobkowe XIX w.

- ❑ najwcześniej fala emigracji zarobkowej ogarnęła zabór pruski
 - 1872–95 wyemigrowało ok. 730 tysięcy osób (głównie do USA)
- ❑ największa fala emigracji 1890-1910 (zwłaszcza USA i Brazylia)
- ❑ w XX w. przed wybuchem I wojny światowej z ziem polskich wyemigrowało ok. 600 tysięcy osób

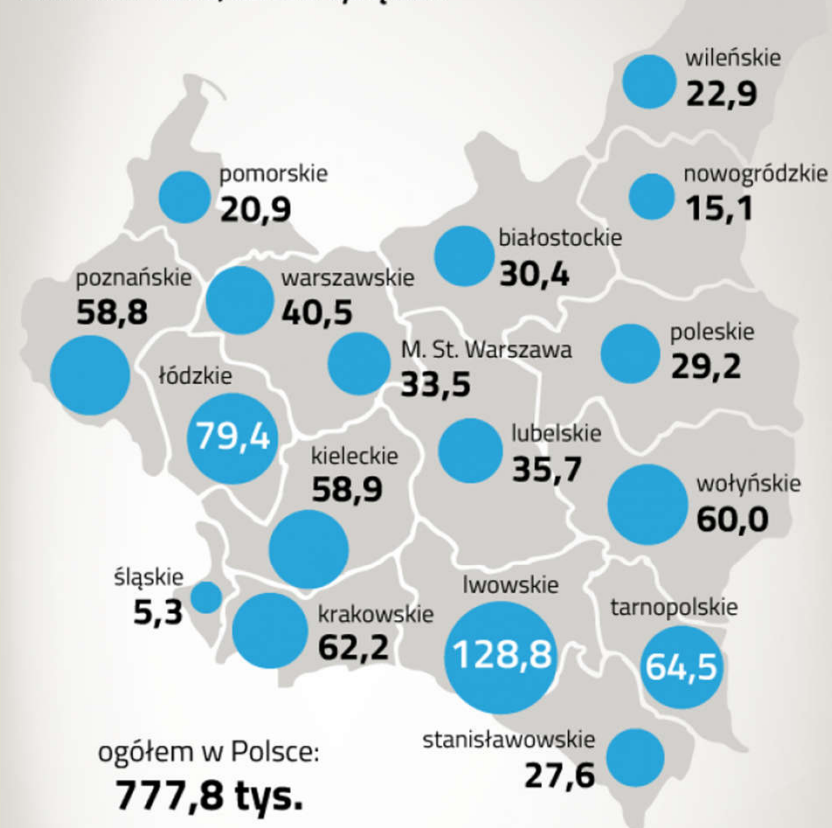

emigracje zarobkowe do 1939 r.

- ❑ w 1919–25 z Polski za ocean wyemigrowało prawie 350 tysięcy osób,
 - większość udała się do USA (ok. 200 tysięcy); po ok. 30 tysięcy osób w Palestynie (Żydzi), Argentynie i Kanadzie;
- ❑ do 1925 na emigrację kontynentalną ok. 385 tysięcy osób
 - do Francji ok. 210 tysięcy
 - do Niemiec ok. 163 tysiące osób
- ❑ w 1926–30 liczba emigrantów z Polski znacznie wzrosła
- ❑ w okresie wielkiego kryzysu gospodarczego ogromny spadek emigracji i wzrost reemigracji do Polski
- ❑ ogółem 1918–38 liczba osób emigrujących z Polski wyniosła ponad 2,2 mln osób

Emigracja z II RP

Lata 1927-1938, dane w tysiącach

Kierunki emigracji według liczby emigrantów, w tysiącach

Emigranci według deklarowanego wyznania

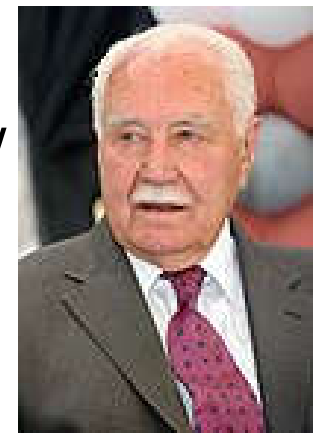
emigracja po klęsce wrześniowej 1939 r.

- ❑ do Francji i na Bliski Wschód (przez Rumunię, Węgry, Litwę i Łotwę) udało się ok. 50 tys. żołnierzy i osób cywilnych
- ❑ później z okupowanego kraju wydostało się kolejne kilkadziesiąt tys. osób
- ❑ powstał Rząd Rzeczypospolitej Polskiej na Uchodźstwie
- ❑ po klęsce Francji (VI 1940) część uchodźstwa, gł. wojsko (ok. 27 tys.) przedostała się do Wielkiej Brytanii

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie

- ❑ rząd Rzeczypospolitej Polskiej istniejący w latach 1939–1990, będący legalną kontynuacją władz II Rzeczypospolitej, zmuszonych opuścić Polskę po agresji III Rzeszy i ZSRR na nią we wrześniu 1939 i okupacji całego terytorium Polski przez agresorów
- ❑ siedzibą rządu był Paryż, później Angers (na zasadzie eksterytorialności), a od końca czerwca 1940 (po upadku Francji) – Londyn (stąd też często bywa on potocznie nazywany rządem londyńskim)
- ❑ do 5 lipca 1945 r. był powszechnie uznawany na arenie międzynarodowej (z wyjątkiem ZSRR oraz III Rzeszy i jej sojuszników) za jedyny legalny rząd Polski; po tej dacie utracił status podmiotu prawa międzynarodowego, jednak mimo to funkcjonował nadal, aż do pierwszych powszechnych wyborów prezydenckich w Polsce w 1990 r.

migracje Polaków w związku z II wojną światową

- ❑ w 1942 emigracja polska powiększyła się w wyniku ewakuacji Armii Polskiej generała Andersa z ZSRR do Iranu (ok. 117 tys. osób)
- ❑ łącznie na emigracji pozostało ok. 0,5 mln Polaków
- ❑ *pamiętajmy*: dzieci Isfahanu (Iran) i maharadża Nawanagaru Jam Saheb Digvijay Sinhji (Indie)

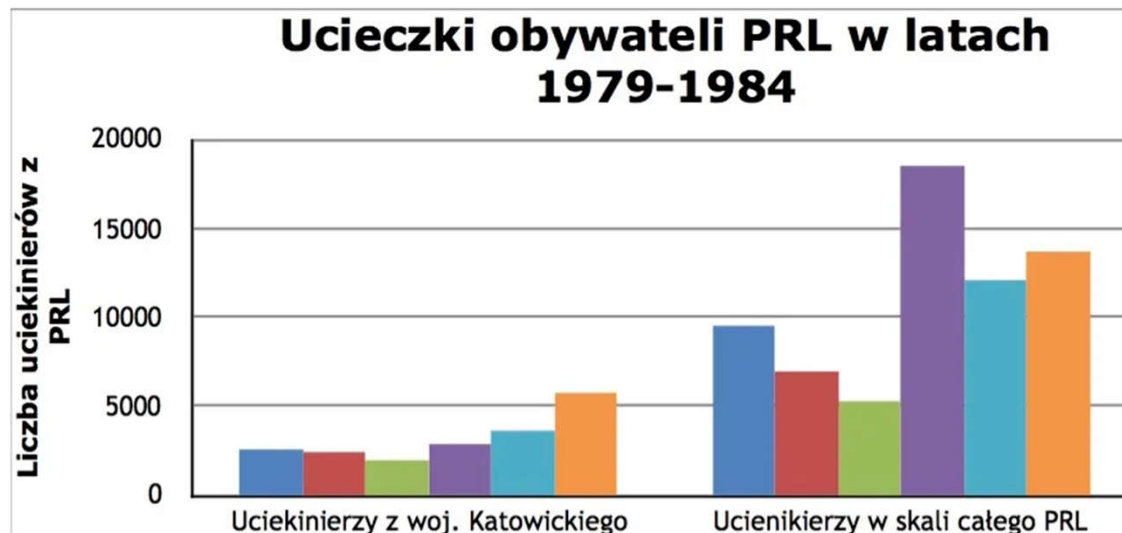
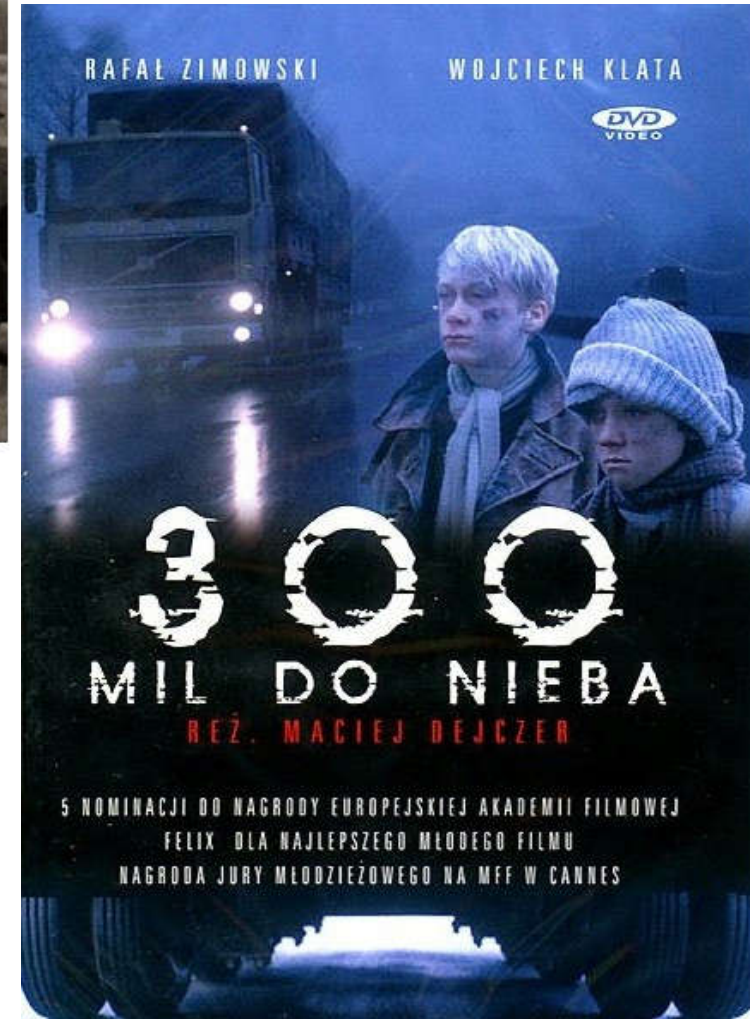

emigracje w czasie PRL

- ❑ do 1947 z kraju wyjechało kilkadziesiąt tys. osób, w tym działacze polityczni
- ❑ w 1956 po październikowym przesileniu politycznym niektórzy działacze emigracji wrócili do kraju
- ❑ spektakularne ucieczki na Zachód
- ❑ w 1968–69 (po wydarzeniach marcowych) i 1981–83 (stan wojenny) uchodźstwo polityczne powiększyło się łącznie o ok. kilkadziesiąt tysięcy osób

MiG por. Jareckiego po wylądowaniu na Bornholmie, 5 marca 1953 r. Ze zbiorów Muzeum Bornholmu w Ronne

emigracje w czasie PRL

- ❑ liberalizacja przepisów paszportowych 1971 i 1980 sprawiła, że nastąpił wzrost emigracji zarobkowej, a przewaga emigracji nad reemigracją wyniosła prawie 210 tysięcy
- ❑ w chwili wprowadzenia w Polsce stanu wojennego w 1981 poza granicami kraju pozostawało ok. 500 tysięcy obywateli polskich, głównie emigrantów zarobkowych

Radio Wolna Europa

- amerykańska rządowa rozgłośnia utworzona w 1949 r. z połączenia „Radia Wolna Europa” i „Radia Swoboda” prowadzącą transmisje informacji, analiz i aktualności do krajów Europy Środkowo-Wschodniej, Azji Środkowej i Bliskiego Wschodu, w których swobodny przepływ informacji jest zakazany przez organy rządowe lub nie jest w pełni rozwinięty

1989 r.

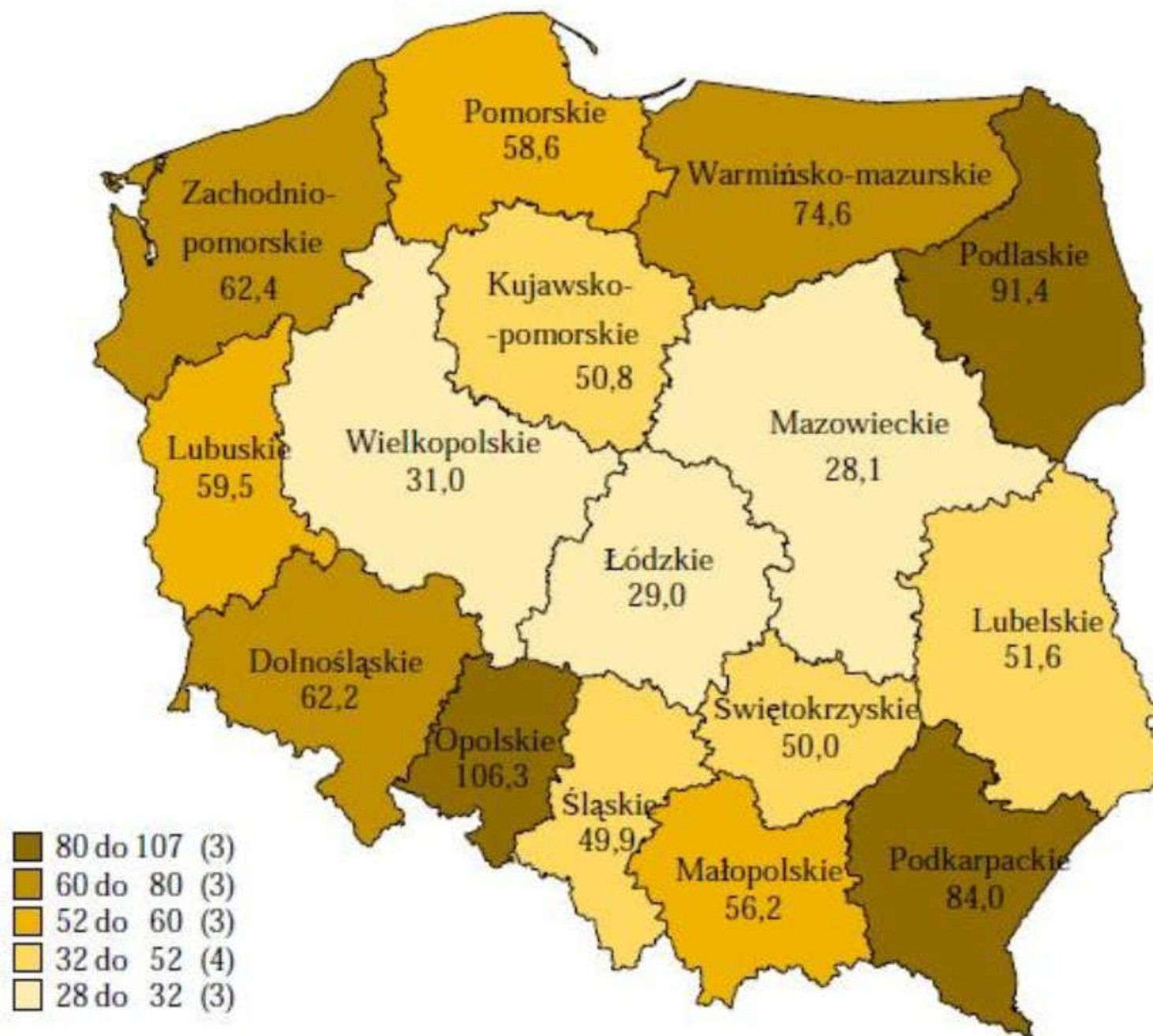
- na skutek przemian ustrojowych w Polsce rozpoczętych 1989 organy państwa polskiego na uchodźstwie do końca 1991 uległy stopniowej likwidacji
 - w grudniu 1990 przekazano prezydentowi Lechowi Wałęsie insygnia prezydenta RP przechowywane w Londynie
 - niektóre stronnictwa polityczne połączyły się z partiami politycznymi w kraju (PSL, PPS)

emigracje zarobkowe po 1989 r.

- ❑ powrót części wychodźców
- ❑ po 1995 r. emigracja z Polski na pobyt stały ustabilizowała się i wynosiła po ok. 20–25 tysięcy osób rocznie
- ❑ migracje zagraniczne ludności Polski upodobniły się do normalnej w wolnym świecie cyrkulacji siły roboczej
- ❑ szacunki wskazują na dużą migrację czasową

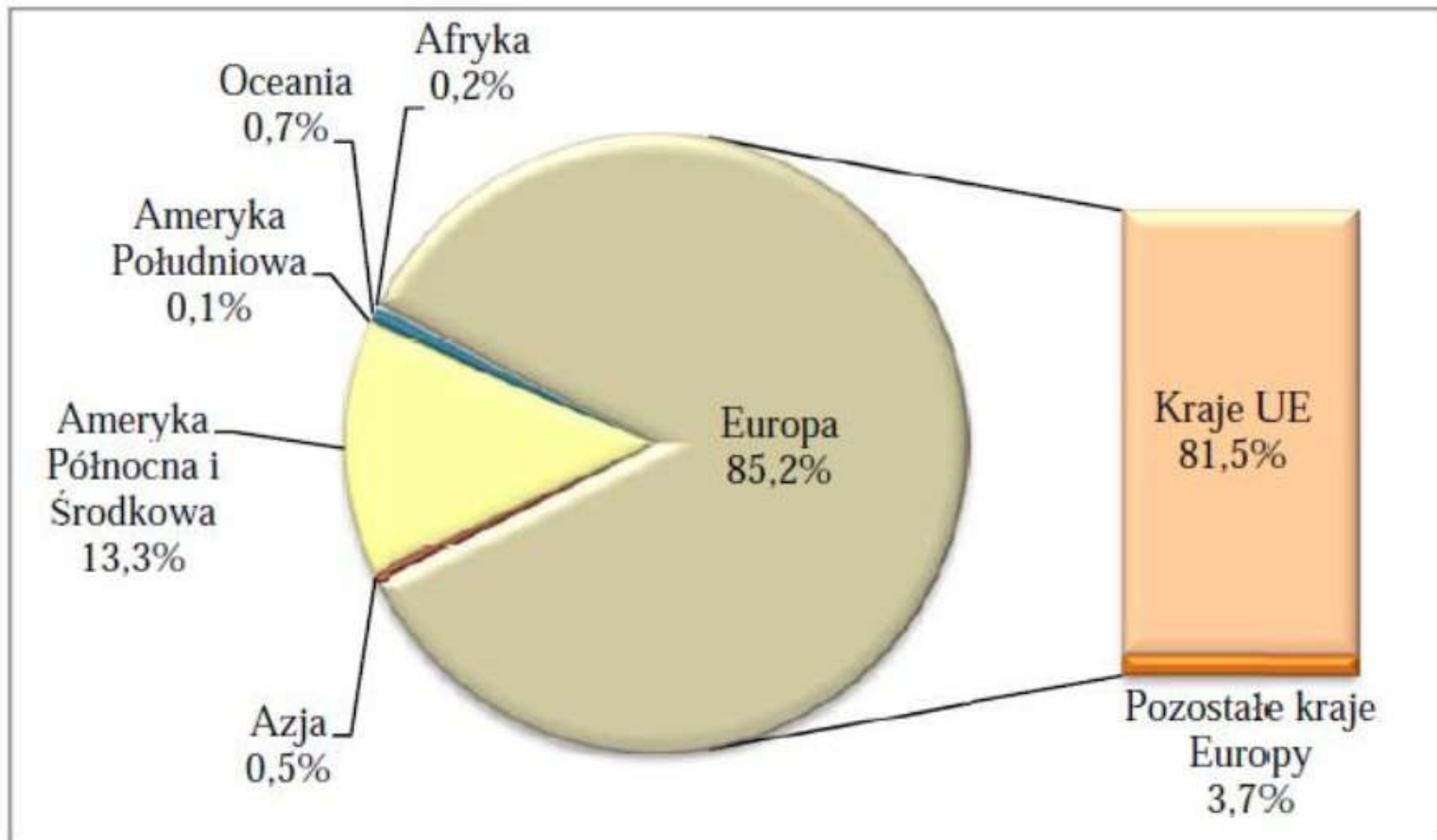
emigracje a Unia Europejska

- ❑ w 2004 roku dla Polaków były otwarte tylko trzy rynki pracy, tj. w Wielkiej Brytanii, Irlandii oraz Szwecji, w następnych latach możliwość zatrudnienia sukcesywnie zwiększała się w kolejnych krajach, a w 2011 roku cały unijny rynek pracy był już dostępny dla Polaków

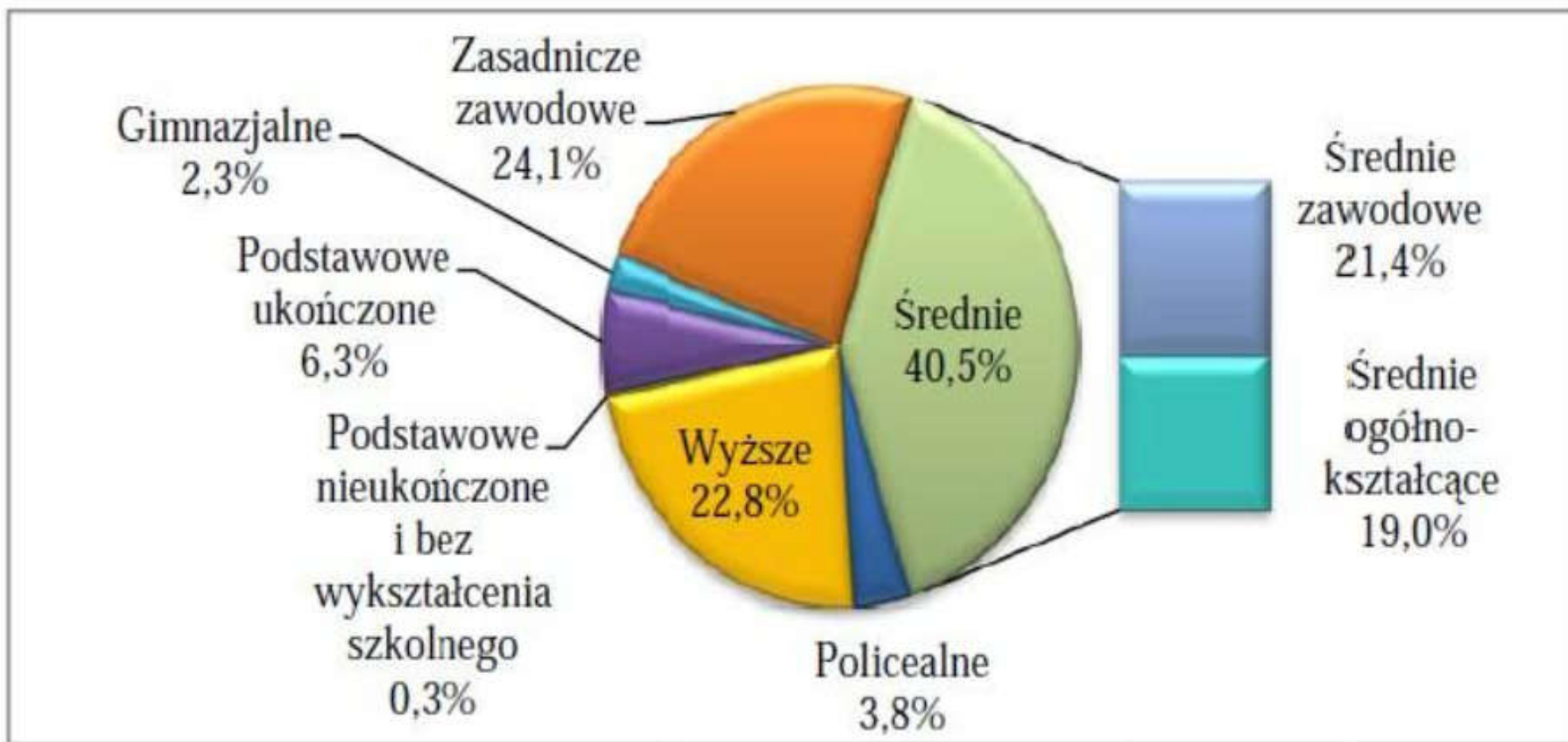
Rys. 1. Liczba emigrantów przebywających za granicą powyżej 3 miesięcy na 1000 mieszkańców

Źródło: Z. Kostrzewa, D. Szoltys, *Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań*, GUS, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2013, s. 52.

**Rys. 2. Emigranci przebywający za granicą czasowo powyżej 3 miesięcy
wg kontynentu przebywania**

Źródło: Z. Kostrzewa, D. Szołtys, *Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań*, GUS, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2013, s. 50.

a) W odsetkach ogółu emigrantów, dla których ustalono poziom wykształcenia.

Rys. 3. Emigranci w wieku 13 lat i więcej przebywający za granicą czasowo powyżej 3 miesięcy według poziomu wykształcenia

Źródło: Z. Kostrzewa, D. Szoltyś, *Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań*, GUS, Zakład Wydawnictw Statystycznych, Warszawa 2013, s. 64.

Emigracja zarobkowa z Polski

Pozostałe kraje UE

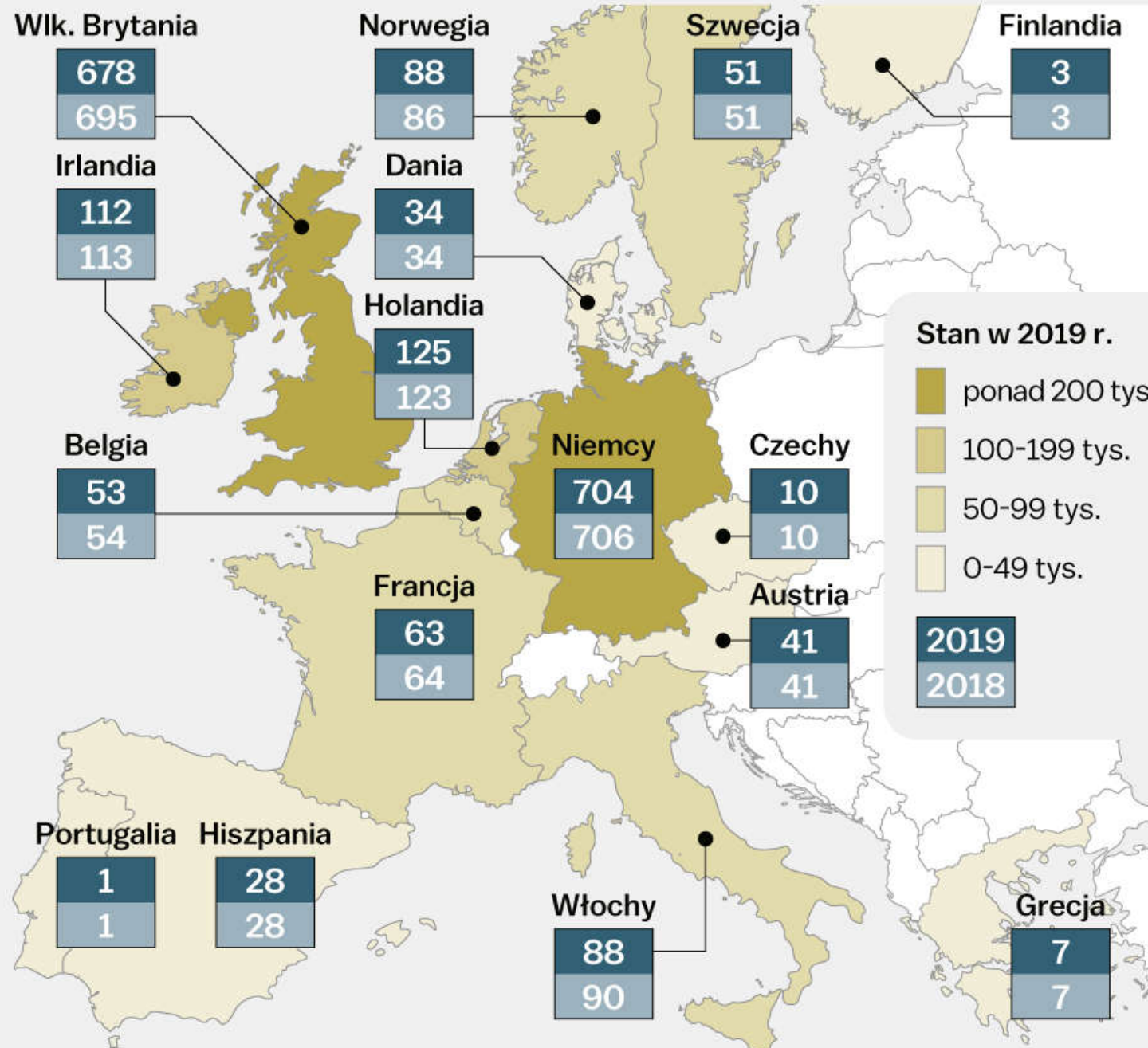
Francja	64 tys.
Belgia	54 tys.
Szwecja	49 tys.
Austria	39 tys.
Dania	32 tys.
Hiszpania	29 tys.

<https://www.pulshr.pl/praca-tymczasowa/emigracja-zarobkowa-w-europie-w-liczbach-gdzie-wyjezdza-polacy-kogo-zatrudniaja-firmy-w-polsce,51448.html>

Polacy na emigracji w Europie w latach 2018-19

Dane w tys., emigracja na co najmniej trzy miesiące

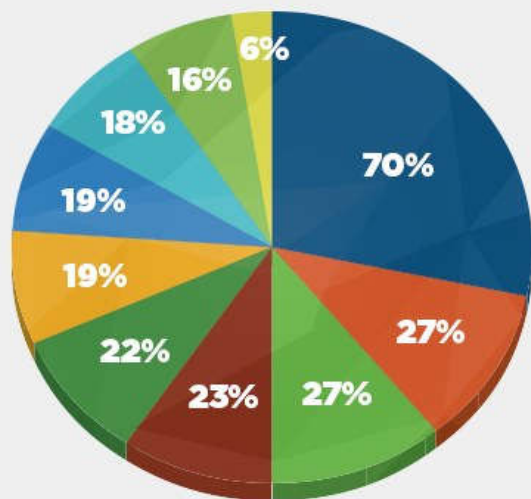

PROFIL POTENCJALNEGO EMIGRANTA

Źródło: Raport "Migracje zarobkowe Polaków V", Work Service

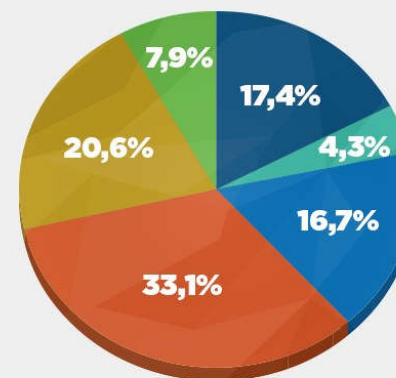
CO SKŁANIA POLAKÓW DO WYJAZDU?

- ▶ wyższe zarobki
- ▶ chęć zwiedzania świata
- ▶ brak odpowiedniej pracy
- ▶ lepsze perspektywy zawodowe
- ▶ wyższy standard życia
- ▶ bliscy mieszkający za granicą
- ▶ lepsze warunki socjalne
- ▶ lepszy system podatkowy
- ▶ bardziej przyjazna administracja publiczna
- ▶ bezpieczniejsze położenie geopolityczne

Źródło: Raport "Migracje zarobkowe Polaków V", Work Service

NA JAK DŁUGO POLACY CHCĄ WYJEŹDZIĆ Z KRAJU?

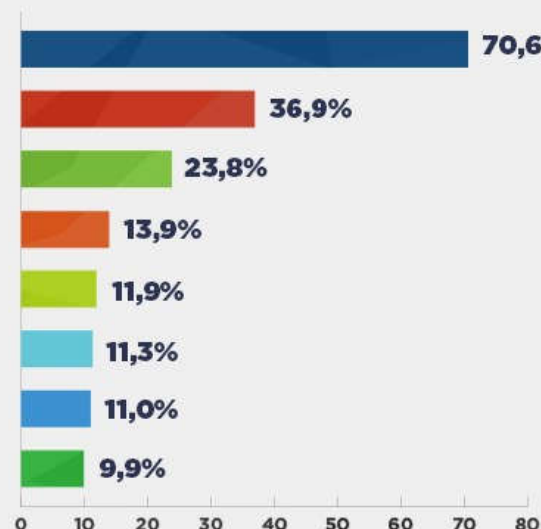

- ▶ około 3 miesiące
- ▶ około pół roku
- ▶ około roku
- ▶ na kilka lat
- ▶ na stałe
- ▶ nie wiem

Źródło: Raport "Migracje zarobkowe Polaków V", Work Service

interia

CO POWSTRZYMUJE POLAKÓW PRZED WYJAZDEM?

- ▶ przywiązanie do rodziny i przyjaciół w Polsce
- ▶ atrakcyjna praca w kraju
- ▶ nieznajomość języków obcych
- ▶ zbyt duże różnice kulturowe
- ▶ małe szanse na znalezienie atrakcyjnej pracy
- ▶ brak środków na wyjazd
- ▶ kłopoty zdrowotne
- ▶ brak kwalifikacji do pracy za granicą

Źródło: Raport "Migracje zarobkowe Polaków V", Work Service

interia

mitu polskiej emigracji

- ❑ Polacy, którzy wyjeżdżają, to „populacja stracona dla kraju”
 - jedynie 30% zakłada to, że zapaści korzenie za granicą
- ❑ Tracimy ludzi z wyższym wykształceniem
- ❑ Wyjeżdża większość polskich hydraulików
 - osób z wyższym wykształceniem utracilibyśmy relatywnie najmniej
- ❑ Emigranci przysyłają rodzinom pieniądze, które w widoczny sposób powiększają krajowe wydatki konsumpcyjne
 - transferowane do kraju środki emigrantów przekładają się na zaledwie 1,3% większą konsumpcję w skali kraju
- ❑ Brexit miał sprawić, że wielu emigrantów wróci z Anglii
- ❑ Wystarczy, żeby w Polsce była praca, żeby emigranci wrócili
 - w każdym z krajów, które są głównymi kierunkami emigracji, płaca minimalna jest wyższa niż poziom średniego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, którego nie zarabia przecież 2/3 Polaków
- ❑ Najlepiej byłoby, gdyby cała emigracja wróciła tak szybko, jak się da
 - gdyby nagle emigracja zarobkowa skurczyła się tylko o milion, doświadczylibyśmy dwóch zjawisk:
 - wzrostu liczby bezrobotnych o co najmniej pół miliona – stopa bezrobocia rejestrowanego mógłby podskoczyć nawet o połowę (2 do 3 punktów procentowych);
 - zatrzymania się wzrostu płac, czyli ich dewaluacji w sytuacji

Polonia

- ❑ *sensu largo*: ogół Polaków mieszkających poza granicami Polski
- ❑ *sensu stricto*: osoby poczuwające się do polskiego pochodzenia i związków z polskością, lecz urodzone poza Polską z polskich emigrantów
- ❑ nie używa się tego pojęcia w odniesieniu do ludności etnicznie polskiej autochtonicznej, która znalazła się poza granicami państwa polskiego w wyniku zmiany granic politycznych (głównie dawne ZSRR)
- ❑ według danych szacunkowych poza terytorium Polski mieszka do 21 milionów Polaków i osób pochodzenia polskiego

tożsamość Polaków poza granicami

- ❑ **polskość sentymentalna** – świadomość polskiego pochodzenia, ale bez aspiracji do przynależności narodowej (np. Syberia)
- ❑ **polskość zagrożona** – akcentowanie polskości przyjmuje formę bardzo intensywną i tradycyjną, często jest manifestacyjne i emocjonalne; wiąże się z naporem nacjonalistycznej kultury danego środowiska/państwa (np. Litwa)
- ❑ **polskość rezydualna** – polska kultura nie mogła się rozwijać, ale pozostała świadomość pochodzenia, wyrażająca się w akcentowaniu polskich nazwisk, polskiej przeszłości i pochodzenia, zarówno w linii ojca, jak i matki (np. Kazachstan)
- ❑ **polskość ograniczona** – słabe poczucie polskości głównie ze względu na brak polskiego szkolnictwa w przeszłości (np. Białoruś)
- ❑ **polskość zakonserwowana** – swoiste skanseny polskości

Karta Polaka

- dokument potwierdzający przynależność do Narodu Polskiego, wydawany osobom pochodzenia polskiego zamieszkałym za polską wschodnią granicą (w byłych republikach ZSRR)
- podstawą prawną wydawania jest ustawa z dnia 7 września 2007 r. o Karcie Polaka
- nie oznacza nadania obywatelstwa polskiego
- posiadacz Karty Polaka w Polsce ma szereg uprawnień o charakterze socjalnym i gospodarczym

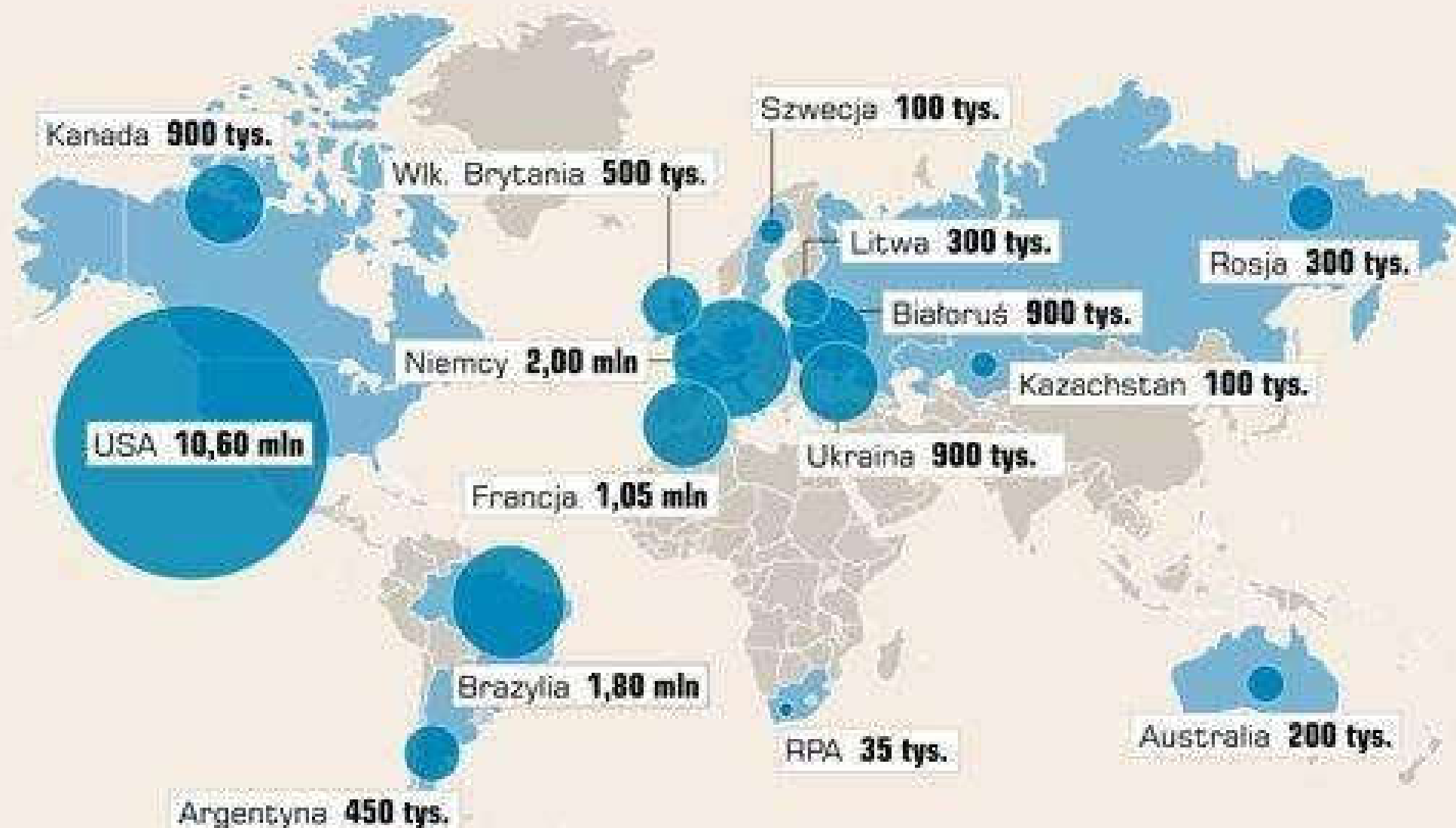
repatriacja

- powrót do kraju ojczystego osób, które wskutek różnych przyczyn znalazły się poza jego granicami
- reguluje ją **ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji**

Polonia na świecie

Szacunkowa liczba osób pochodzenia polskiego w wybranych krajach świata*.

Źródło: Wspólnota Polska. *statystyka nie uwzględnia tzw. emigracji zarobkowej od 2004 r.

LICZEBNOŚĆ POLSKIEJ DIASPORY NA ŚWIECIE

bibliografia

- ❑ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/emigracje-polityczne-z-ziem-polskich;3897759.html>
- ❑ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/emigracja-zarobkowa-z-ziem-polskich;3897758.html>
- ❑ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Polonia-emigracja-i-Polacy-w-swiecie;3959692.html>
- ❑ **MIGRACJE ZAROBKOWE POLAKÓW PO AKCESJI POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ -
Karolina Szymala**